

Sledování trendů

I v případě, že jste ve své knihovně právě začali používat nový knihovní software, lze doporučit **průběžně věnovat pozornost sledování** (a následnému vyhodnocování) **trendů v oblasti nejenom knihovních softwarů, ale digitálních technologií obecně**. Jak zdůrazňuje i [shrnutí výsledků celosvětové vize Mezinárodní federace knihovnických sdružení a institucí](#) (International Federation of Library Associations and Institutions, IFLA), která sdružuje přes 1 400 členů z více než 140 zemí světa, jednou z deseti nejdůležitějších příležitostí pro knihovny **je držet krok s neustálými změnami v oblasti technologií**.

Ke sledování trendů lze využít celou řadu zdrojů či nástrojů. Níže uvádíme alespoň několik z nich, které pokládáme za nejpřínosnější. Upřednostněny jsou zdroje dostupné v češtině, jsou však výběrově doporučeny i některé zahraniční zdroje v angličtině.

1. Strategie, koncepce a výzkumné zprávy

Vhodným výchozím bodem pro sledování trendů jsou strategie, koncepce a výzkumné zprávy. [Přehled důležitých dokumentů tohoto typu](#) je k dispozici na portálu Informace pro knihovny.

Doporučujeme věnovat pozornost zejména následujícím zdrojům:

- [Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020 a související dokumenty](#);
- [IFLA Global Vision Report](#);
- [IFLA Trend Report](#);
- [OCLC Research Reports](#);
- [Library Technology Guides](#).

Koncepce rozvoje knihoven charakterizuje stávající stav knihoven v ČR a především nastiňuje hlavní oblasti rozvoje a cíle, které by měly být splněny. IFLA Global Vision Report shrnuje výsledky hledání společného pohledu na budoucnost, do kterého se zapojilo přes 30 tisíc knihovníků z celého světa. IFLA Trend Report identifikuje nejdůležitější trendy, které ovlivňují rozvoj knihoven a knihovnictví. Knihovnická servisní organizace OCLC, která mj. zajišťuje provoz celosvětového souborného katalogu WorldCat, se také výrazně angažuje v oblasti výzkumu. Zprávy shrnující výsledky této činnosti jsou k dispozici jako OCLC Research Reports. Library Technology Guides je web, který na konci 90. let založil konzultant Marshall Breeding a zaměřuje se na problematiku využívání technologií v knihovnách. V sekci [Data and Trends on Companies and Products](#) jsou dostupné různé nástroje a zdroje umožňující zjišťování trendů.

2. Odborné akce

Z pravidelně pořádaných odborných akcí určených pro široký okruh knihovníků, na kterých je obvykle alespoň v několika příspěvcích věnována pozornost i oblasti automatizace, můžeme zmínit každoroční konferenci [Knihovny současnosti](#) a [Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě](#). Na Slovensku se obvykle jednou za dva roky koná [sympozium INFOS](#). Celoevropsky významná je [konference ELAG](#)

(European Library Automation Group), která se mimochodem už třikrát (v letech 2001, 2011 a 2018) [konala v Praze](#). Dříve se konal např. seminář Automatizace knihovnických procesů, který byl přímo zaměřen na oblast automatizace, nebo konference Inforum. Informace o jednorázových akcích jsou obvykle distribuovány prostřednictvím elektronických konferencí a [Seznamu plánovaných akcí](#) na webu Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP). Užitečným zdrojem informací je i [Seznam doporučených vzdělávacích akcí](#).

3. Databáze knihovnické literatury

[Databáze knihovnické literatury](#) (pravděpodobně známější pod zkratkou KKL) obsahuje jak záznamy české literatury z oboru knihovnictví a oborů příbuzných, tak záznamy literatury zahraniční. Její součástí jsou také mj. záznamy článků z českých knihovnických časopisů a záznamy příspěvků ze sborníků.

Doporučujeme zejména následující obecnější předmětová hesla (věcná témata):

- automatizace knihovnických procesů;
- automatizované knihovní systémy;
- knihovnické systémy;
- otevřený software.

Vyhledávání si názorně ukážeme na příkladu tématu **automatizace knihovnických procesů**. Do webového prohlížeče zadáme adresu databáze, tj. <https://aleph.nkp.cz/cze/kkl> (případně zadáme adresu <https://aleph.nkp.cz/> a z nabídky zvolíme databázi KKL). Jako údaj pro vyhledávání vybereme předmět (klíčová slova) a do vyhledávacího okénka zadáme téma automatizace knihovnických procesů¹⁾. Vyhledávání můžeme omezit pouze na záznamy dokumentů v češtině, viz obr. 1.

The screenshot shows the search interface of the KKL database. At the top, there is a navigation bar with the logo of the National Library of the Czech Republic and various menu items like 'Konec', 'Přihlášení', 'Databáze', 'Dílicí báze', 'Nastavení', 'Otázky', 'MVS', and 'Nápověda'. Below this is a search bar with the text 'Základní vyhledávání' and 'Rozšířené vyhledávání'. The main search form is titled 'KKL - Databáze knihovnické literatury' and includes a section for 'Základní vyhledávání'. In this section, the search criteria are: 'Předmět (klíčová slova)' set to 'automatizace knihovnických procesů', 'Druh dokumentu' set to 'pouze dokumenty v češtině', and 'Blížkost slov?' set to 'Ne'. There are 'OK' and 'Vyčistit formulář' buttons. Below the search form, there is a section for 'Prohlížení rejstříků' with a dropdown menu set to 'Názvy' and a search bar. At the bottom, there is a section for 'Základní nápověda k vyhledávání' with several bullet points providing additional information about the search process.

Obr. 1: Dotaz zadaný do databáze KKL (zdroj: <https://aleph.nkp.cz/cze/kkl>, získáno 2018-09-05)

Po odeslání dotazu získáme jako odpověď několik set záznamů. V tomto okamžiku doporučujeme výsledky kliknutím na nadpis sloupce Rok vyd. seřadit sestupně podle roku vydání. Tím získáme přehled o nejnovějších tematicky relevantních dokumentech, viz obr. 2.

Databáze Národní knihovny ČR Aktuální báze: KKL

Konec	Přihlášení	Databáze	Dílní báze	Nastavení	Otázky	MVS	Návoděda
Vyhledávání / Rejstříky		Výsledky dotazu	Předchozí dotazy	Schránka	Historie		

Zobrazit vybrané Vybrat vše	Uložit/odeslat Zrušit výběr	Vytvořit podmnožinu Zpřesnit	Přidat do schránky Filtrovat
--------------------------------	--------------------------------	---------------------------------	---------------------------------

KKL - Výsledky dotazu: Klíčová slova= automatizace knihovnických procesů and Kód jazyka dok.= cze

Limit pro setřídění a zobrazení je 2500 záznamů.

Záznamy 1 - 10 z 826

Seřadit záz.

Přejít na text

Přejít na č.

#	Název	Autor	Nakladatel / Zdroj	Rok vyd.	Exempláře
1	☐ Bibliografie s přesahem / Jiří Mika	Mika, Jiří, 1954-	Mezníky bibliografie : u příležitosti konání 20. kolokvia českých, moravských a slovenských bibliografů	2017	
2	☐ Informační systémy a služby v Čechách : jak vstoupily do počítačového věku a jak se vyvíjely : osobní reflexe jednoho českého projektanta automatizovaných vědecko-technických informačních systémů. 15. část / Rudolf Vlasák	Vlasák, Rudolf, 1936-	Ikaros : elektronický časopis o informační společnosti [online]	2017	
3	☐ Mají v Houstonu problém? : tři dekády automatizace v českých knihovnách / Michal Denár	Denár, Michal	Knihovny současnosti 2017 [online]	2017	
4	☐ Současné knihovnictví v Makedonii / Jan Sekal	Sekal, Jan, 1948-	Čtenář : měsíčník pro knihovny	2017	
5	☐ Zemřel PhDr. Ivo Hoch / Dana Smetanová	Smetanová, Dana, 1959-	Bulletin SKIP [online]	2017	
6	☐ Zpráva ze služební cesty v ČR / Tomáš Fotlín	Národní knihovna České republiky	Praha : Národní knihovna České republiky,	2017	
7	☐ Automatizujeme v Knihovně B. B. Buchlovana v Uherském Hradišti / Jiřina Lapčíková	Lapčíková, Jiřina, 1954-	Duha : informace o knihách a knihovnách z Moravy	2016	
8	☐ Estonské knihovnictví. 1. část. Historický vývoj / Denica Illiková	Illiková, Denica	Knihovnický zpravodaj Vucetina	2016	

Obr. 2: Získané výsledky (zdroj: <https://aleph.nkp.cz/cze/kkl>, získáno 2018-09-05)

Pokud byste potřebovali dále pracovat se záznamy např. pouze z **posledních několika let**, můžete využít funkci filtrování (označenou slovem Filtrovat), vybrat Rok vydání a získat pouze záznamy dokumentů z konkrétního časového období. Omezíme-li výše uvedené vyhledávání na posledních pět let, získáme místo několika set záznamů pouze několik desítek záznamů.

Obdobně je možné vyhledávat další výše uvedená témata.

Pokud vás zajímají **novinky týkající se konkrétního knihovního softwaru**, vyhledávejte přímo pomocí jeho názvu.

Řada z dokumentů je k dispozici volně online a je možné s nimi okamžitě pracovat. Tištěné dokumenty si je zapůjčit přímo v Knihovně knihovnické literatury (ta je součástí Národní knihovny ČR), půjčit si jej prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby nebo (především jde-li o české zdroje) v jiné knihovně, která je má ve svém fondu. V tomto směru jsou vhodnými informačními nástroji [Souborný katalog ČR](#) (nebo jeho [dílní součást obsahující seriály](#), tedy mj. časopisy) nebo portál [Knihovny.cz](#).

Kromě získání představy o trendech a novinkách je odborná literatura také užitečným zdrojem informací o **zkušenostech ostatních knihoven**.

4. Studijní pomůcky pro knihovníky

Od roku 2017 je k dispozici web Studijní pomůcky pro knihovníky, jehož hlavním cílem je usnadnit přípravu na zkoušky vztahující se k typovým pozicím z Národní soustavy povolání, resp. Národní soustavy kvalifikací. Web obsahuje záznamy více než pěti set studijních pomůcek, mj. i těch, které jsou zaměřeny na:

- [automatizované knihovní systémy české i zahraniční;](#)
- [elektronické informační zdroje a nástroje;](#)
- [ovládání automatizovaného knihovního systému;](#)
- [ovládání automatizovaného knihovního systému v relevantních modulech.](#)

Web Studijní pomůcky pro knihovníky je díky tomu využitelný i pro získání přehledu o oblasti

automatizace knihoven, viz obr. 3.

The screenshot shows the website 'Studijní pomůcky pro knihovníky'. The main content area displays search results for 'automatizované knihovní systémy české i zahraniční'. On the left, there is a sidebar with filters under 'Prohlížet podle', including 'typové pozice', 'dovednosti', 'znalosti', 'katalogu prací', 'autorů', 'klíčových slov', 'typu dokumentu', 'roku vzniku', 'zdroje', and 'více kritérií zároveň'. The main results table has columns 'Název', 'Rok', and 'Úroveň'. The results include: 'Ochrana osobních údajů – Příručka pro knihovny' (2018, pokročilá), 'GDPR & knihovní procesy v elektronickém prostředí' (2018, pokročilá), 'Knihovní software s otevřeným zdrojovým kódem' (2017, základní), 'Knihovní systémy' (2017, základní), 'Knihovní katalogy' (2017, základní), 'Automatizace knihoven' (2017, základní), 'Příklady způsobů implementace knihovního softwaru' (2017, základní), and 'Komerční knihovní softwaru v ČR (velmi stručný náhled)' (2017, základní). On the right, there is a section 'Chcete nám pomoci?' with options to 'přidání studijní pomůcky' and 'opravu studijní pomůcky', and a 'Doporučujeme:' section with logos for 'Národní knihovna České republiky' and 'INFORMACE'.

Obr. 3: Web Studijní pomůcky pro knihovníky (zdroj: <https://studujte.nkp.cz>, získáno 2018-09-05)

5. Vysokoškolské kvalifikační práce

Specifickým zdrojem informací o trendech mohou být vysokoškolské kvalifikační práce jak z vysokoškolských pracovišť zabývajících se knihovnictvím ([Ústav informačních studií a knihovnictví](#) Filozofické fakulty Univerzity Karlovy, [Kabinet informačních studií a knihovnictví](#) Filozofické fakulty Masarykovy univerzity a [Ústav bohemistiky a knihovnictví](#) a [Ústav informatiky](#) Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě), tak z pracovišť, které se zaměřují na informatiku a knihovnictví může být jednou z aplikačních oblastí. Z toho důvodu jako vhodný vyhledávací nástroj těchto prací doporučujeme především server theses.cz. Dotaz může znít např. automatizace knihoven, knihovní systém apod.

6. Elektronické konference

Podstatným zdrojem informací z oblasti knihovnictví jsou elektronické konference. Těch v českém prostředí existuje [celá řada](#). Žádná z konferencí není přímo zaměřena na problematiku automatizace v knihovnách. Existují však elektronické konference sdružující uživatele různých knihovních softwarů, z nichž do některých se mohou přihlásit i zájemci, kteří příslušný software v daný okamžik nepoužívají. Informace o těchto konferencích bývají dostupné na webech jejich producentů nebo dodavatelů.

Především do konferencí **Knihovna, AKM²⁾** a **SKIP³⁾** jsou zasílány pozvánky na odborné vzdělávací akce, které se mnohdy dotýkají různých (především dílčích) aspektů automatizace v knihovnách. O vzdělávací akce je mezi knihovníky obvykle značný zájem, proto se vyplatí děnit v elektronických konferencích sledovat průběžně a na zajímavé akce se hlásit co nejdříve.

Specificky je zaměřena konference **EKNIHY**. Jak již název napovídá, je orientována na problematiku

elektronických knih. Ty jsou v dnešní době často začleňovány do online katalogů knihoven, proto je užitečné na ni nezapomenout ani v případě, kdy se zabýváme technologiemi v knihovnách obecněji.

V zahraničí funguje řada elektronických konferencí, které se dotýkají problematiky využívání informačních a komunikačních technologií v knihovnách. Můžeme je však doporučit spíše přímo odborníky v oblasti informačních a komunikačních technologií. Např. konference **CODE4LIB** je, jak název napovídá, zaměřena na programování; konference **IFLA-IT** je pak určena pro členy sekce IFLA zaměřené na informační technologie v knihovnách a další zájemce o problematiku.

Pozornost si zaslouží i konference **BIBFRAME**, ve které probíhají diskuse o stejnojmenné iniciativě, jejímž cílem je v budoucnu nahradit formát MARC 21. Ten je (s ohledem na provázanost s katalogizačními pravidly RDA a dříve AACR2) důležitou součástí architektury současných knihovnických softwarů. Je tedy žádoucí sledovat vývoj i v této oblasti.

Do všech uvedených zahraničních konferencí je možné se přihlásit. Předtím však doporučujeme podívat se do jejich online archivů, abyste mohli vyhodnotit, zda v konferenci probíhají diskuse o tématech, která vás skutečně zajímají, a zda se přihlásíte k odběru jednotlivých zpráv nebo jejich souhrnu za určité časové období.

7. Dotační programy

Užitečným indikátorem trendů jsou také vyhlašovaná znění zaměření a podmínek **dotačních programů**. Z hlediska automatizace knihoven můžeme zmínit především **program VISK** (Veřejné informační služby knihoven), především pak **VISK 3 Informační centra veřejných knihoven – ICEKNI**.

8. Jiné knihovny

Trendy lze sledovat i v jiných knihovnách (ať již obdobné velikosti, obdobného typu či zaměření nebo i knihoven, které mají zcela jiný charakter). Je možné vycházet jak z online podkladů (zjišťovat, co jiná knihovna nabízí za online služby, jakými funkcemi disponuje jejich katalog apod.), tak z osobních rozhovorů s jejich pracovníky (ty se mohou uskutečnit nejenom v prostorách knihovny, ale také např. na knihovnických akcích) nebo z konzultace realizované telefonicky, e-mailem nebo např. prostřednictvím sociálních sítí.

Knihovnické organizace

Užitečným zdrojem informací jsou i knihovnické organizace. Ve **Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR** (SKIP) existují různé odborné orgány, z nichž některé (např. Sekce veřejných knihoven a Klub vysokoškolských knihovníků) sdružují knihovníky a knihovny určitého typu. Ty pak mohou být užitečnou platformou pro budování profesních kontaktů, díky kterým je snazší sdílet zkušenosti a sledovat trendy např. právě v oblasti automatizace.

Ve **Sdružení knihoven ČR** (SDRUK) funguje **Sekce pro informační technologie**, která se zaměřuje na oblast digitalizace (včetně dlouhodobého uchovávání digitálních dat) a online služby knihoven.

Specifickým případem je Ústřední knihovnická rada. Kromě toho, že zaštiťuje [Koncepti rozvoje knihoven v České republice na léta 2017–2020](#) a související dokumenty, na svém webu zveřejňuje také [zápisy ze svých jednání](#). V nich bývají zachyceny mj. informace o plánovaných aktivitách včetně celonárodních projektů, které udávají směr rozvoje českých knihoven. Existují i organizace sdružující přímo uživatele konkrétních knihovních softwarů.

9. Sociální sítě

Sociální sítě jsou místem, kde je možné sledovat novinky i z oblasti automatizace knihoven – především knihovny jako organizace, ale i profesní sdružení či knihovničtí přátelé mohou informovat o nově zavedených online službách, uživatelé knihoven mohou prostřednictvím sociálních sítí sdělovat své postřehy týkající se online katalogu apod.

¹⁾

Viz [trvalý odkaz na toto vyhledávání](#).

²⁾

Do těchto konferencí se může přihlásit kdokoliv.

³⁾

Do konference SKIP jsou zařazeni všichni individuální a kolektivní členové Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR.

From:

<https://prirucky.ipk.nkp.cz/> - **Metodické příručky pro knihovny**

Permanent link:

https://prirucky.ipk.nkp.cz/aks/sledovani_trendu?rev=1569229148

Last update: **2019/09/23 10:59**

